

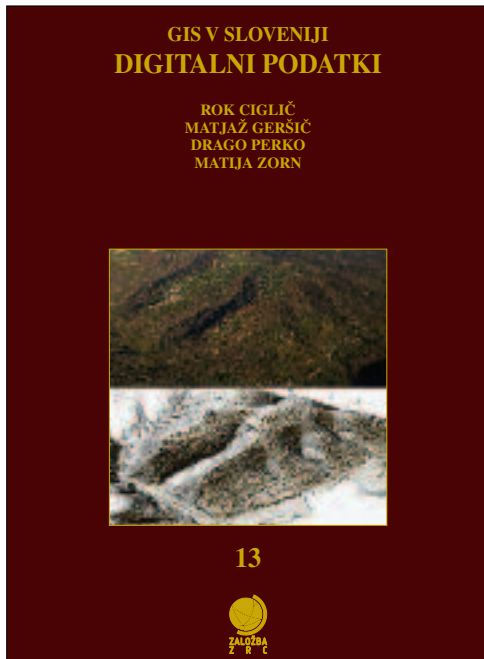
KNJIŽEVNOST

Rok Ciglič, Matjaž Geršič, Drago Perko, Matija Zorn (uredniki):

Digitalni podatki

GIS v Sloveniji 13

Ljubljana 2016: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 272 strani,
ISBN 978-961-254-929-9

Zbirka GIS v Sloveniji izhaja že od leta 1992. Trinajsta knjiga v tej seriji nosi naslov »Digitalni podatki« in odraža širok nabor vsebin, ki so povezane z digitalizacijo prostorskih podatkov in njihovo uporabo v znanosti. Avtorji uvodnega poglavja, ki izvrstno nadomešča običajni predgovor, navajajo, da se »... z digitalizacijo srečujemo pri številnih vsakdanjih dejavnostih v naših življenjih, zato je digitalni prostor vse bolj naša dejanska resničnost in pravimo, da živimo v digitalnem svetu...«. Ta misel nas spremlja skozi celotno monografijo, ki zajema raziskave različnih strok, ki pri svojem delu uporabljajo geografske informacijske sisteme.

Kot veleva tradicija, je tudi tokrat knjiga izšla ob simpoziju Geografski informacijski sistemi v Sloveniji (glej rubriko Zborovanja), ki je potekal 27. septembra 2016 v Ljubljani. Že po hitrem pregledu 23 prispevkov opazimo, da je trenutno najbolj »vroč« vir podatkov tako imenovani lidar (*Light Detection and Ranging*), ki je rezultat napredka v razvoju tehnologije laserskega skeniranja površja. V geografiji je pomemben predvsem zato, ker omogoča izdelavo digitalnega modela reliefa velike natančnosti. Tehnologija omogoča zajem površja pod rastjem in s tem detekcijo majhnih reliefnih oblik. S tem namenom jo uporabljajo tudi v krasoslovju, na primer za odkrivanje vhodov v jame in brezna, o čemer pišeta Miha Čekada in Petra Gostinčar v poglavju o uporabi lidarja v jamarstvu. Uporabnost lidarja so prepoznali tudi gozdarji (prispevek Tomaža Šturma s sodelavci), ki z njegovo pomočjo ugotavljajo

reliefne značilnosti gozdnogospodarskih enot, značilnosti gozdnih sestojev, prepoznavajo vrhove dreves, obetajo pa si tudi, da bodo z njegovo pomočjo bolj natančno zarisovali gozdne prometnice. Lidarske podatke so »vzljubili« še arheologi. Benjamin Štular in Edisa Lozić vidita njihovo uporabnost tako pri interpretaciji arheološke dediščine, kot pri odločitvah o njihovem ohranjanju in varovanju.

Zanimiva sta prispevka o pokrajinskih vročih in mrzlih točkah v Sloveniji avtorjev Maura Hrvatina, Draga Perka in Roka Cigliča. Največ vročih točk, območij z visoko pokrajinsko raznolikostjo, se nahaja v alpski Sloveniji. Mrzle točke, območja z nizko pokrajinsko raznolikostjo, pa so, kot kaže, doma v dinarski Sloveniji. Izpostaviti velja še »neobičajen« GIS prispevek Blaža Repeta. Kot oboževalec Francka Zappe se je lotil iz geografskega vidika precej inovativnega preučevanja besedil njegovih pesmi. Pojmom v njegovih besedilih je določil geografsko lokacijo. Pri delu je naletel na nemalo težav, saj ni bilo treba geolocirati le države, mesta in ulice, temveč tudi restavracije, bare, župnije, domišljajske kraje in kraje, ki danes ne obstajajo več ali pa za njih vedo le lokalni prebivalci. Rezultat je obsežna in raznolika kartografska predstavitev omenjenih lokacij, ki bodo umetnikovem oboževalcem lahko služila kot zanimiv vir informacij.

Knjiga skratka ponuja ogromno zanimivih prispevkov s področja rabe geografskih informacijskih sistemov in predstavlja bodisi metodični pripomoček, idejno izhodišče za raziskovanje ali poglobljeno branje o novih spoznanjih v geoinformacijski znanosti.

Vabimo vas, da si knjigo ogledate v tiskani ali jo prelistate v digitalni obliki. Slednja je v celoti dostopna na spletni strani: <http://zalozba.zrc-sazu.si/p/1364>. Več o ostalih knjigah iz knjižne zbirke pa najdete na spletnem naslovu: <http://giam.zrc-sazu.si/sl/publikacije/gis-v-sloveniji>, kjer so med drugim v celoti dostopne elektronske knjige od osme številke naprej.

Peter Kumer

Franc Perko:

Od ogolelega do gozdnatega krasa: pogozdovanje krasa

Ljubljana 2016: Zveza gozdarskih društev Slovenije, Gozdarska založba, Jutro, 269 strani, ISBN 978-961-6142-28-1

V monografiji *Od ogolelega do gozdnatega krasa*, ki je izšla pri Gozdarski založbi in založbi Jutro, je natančno in celovito obravnavan prehod Krasa iz goličave v gozdno pokrajino. Njen avtor je mag. Franc Perko, ki je strokovni javnosti poznan predvsem kot dolgoletni urednik revije *Gozdarski vestnik*. Opis dogajanj povezan s pogozdovanjem od prve polovice 19. stoletja dalje temelji predvsem na preučevanju zgodovinskih virov, a pri tem izpušča nekatera obstoječa sintezna dela (na primer prispevek z naslovom *Od gozda do gozda ali kje je goli, kamniti Kras?*, ki je bil leta 2015 objavljen v reviji *Kronika*). Ugotavlja, da je šlo pri pogozdovanju za unikaten in v mnogih pogledih tudi pionirski projekt. V največji meri gre zaslugo za nastanek kamnite in skalovite pokrajine pripisati pretirani paši s katero so si Kraševci zagotavljali preživetje. Ker je tako pusto pokrajino še dodatno prizadela sončna pripeka in orkanska burja, so bili prvi poskusi pogozdovanja, od katerih mineva več kot stoletje in pol, neuspešni. Kot navaja avtor, so se morali botaniki in gozdni delavci problema lotiti zelo sistematično in z ogromnim vložkom znanja, zato opisuje pogozditev kot »... velik tehnični in socialno-ekonomski zalogaj...«.

Bralcu ni povsem jasno na katero območje se študija nanaša. Medtem ko se pri povzemanju virov večinoma pojavlja beseda Kras, ki (pisana z veliko začetnico) označuje ime planote nad Tržaškim zalivom, avtor trdi, da delo zajema širše območje. Čeprav beseda kras (pisana z malo začetnico) označuje tip pokrajine, ki jo najdemo tudi drugje po svetu, avtor trdi, da naj bi za gozdarje označevala tisto apnenčasto območje v Sloveniji, kjer je bil gozd v preteklosti v večji meri uničen. Vendar to se je dogajalo tudi drugod po Sloveniji.

PETER KUMER

Slika: Knjiga je bila premierno predstavljena na otvoritvi razstave »Gozdovi Kranjske industrijske družbe« na sedežu Zavoda za gozdove Slovenije. Prireditev je potekala v okviru Tedna gozdov maja 2016.

Prvi del monografije predstavlja pregled zooantropogenega vpliva pri uničenju gozda na Krasu. V njem se posveti vprašanju komu velja zasluga za pogozdovanje Krasa s črnim borom. Šele uporaba te drevesne vrste je namreč obrodila prve sadove, saj drugim, bolj avtohtonim vrstam, osiromašen teren ni več ustrezal. Meni, da se gozdarjema Josefu Ressleru in Jožefu Kollerju danes pripisujejo prevelike zasluge pri poznavanju primernosti črnega bora za pogozdovanje Krasa. Medtem ko je njuna vloga pri pogozdovanju sicer velika, avtor izpostavlja dva druga, manj znana pobudnika pogozdovanja, to sta Domenico Rossetti in Bartolomeo Biasoletto. Avtor poudarja, da gre razlog za zastoj pri pogozdovanju v prvi polovici 20. stoletja iskati v obeh svetovnih vojnah in italijanski zasedbi. Razvoj gozdarske znanosti po drugi svetovni vojni je vplival na ponovno obuditev pogozdovanja, čeprav se je kmalu pojavilo spoznanje, da to početje ni več potrebno, saj se je gozd po Krasu začel širiti sam. Avtor takole opiše to »romantično« fazo: »... Po letu 1960 je gozd osvajal nekoč že njemu pripadajoče površine, opuščene pašnike, pa tudi travnike. Iz borovih nasadov se je v okolico po naravni poti širil bor, na drugi strani pa so opuščene površine osvajale listnate grmovne in drevesne vrste ...«.

Kdo je torej najbolj zaslužen za vrnitev gozda na Kras? Kot ugotavlja avtor v sklepu, je to sodoben Kraševac, ki je opustil kmetovanje in pašo, začel služiti kruh v nekmetijskem poklicu in se izselil v mesto.

Danes se zdi, kot da je gozd za domačine na Krasu nepotrebna nadloga, saj ga ne smatrajo za del kmetije kot je to značilno drugje po Sloveniji. Poleg tega drevesa ne dosegajo dimenzij, ki bi zagotavljale donosnost gospodarjenja z gozdom.

Perkova monografija ponuja dober vpogled v različne faze vračanja gozda na Kras. Naloga bodočih raziskovalcev pa je, da se trudijo iskati način, kako bi novodobni prebivalci (tudi tisti, ki so se iz urbanih središč tja preselili v iskanju miru in naravne lepote) gozd na Krasu prepoznali kot izjemen naravni vir za čigar vrnitev si je prizadevalo kar nekaj generacij.

Peter Kumer

Andrej Bandelj, Jože Mihelič, Jernej Zupančič: Zamejska Koroška

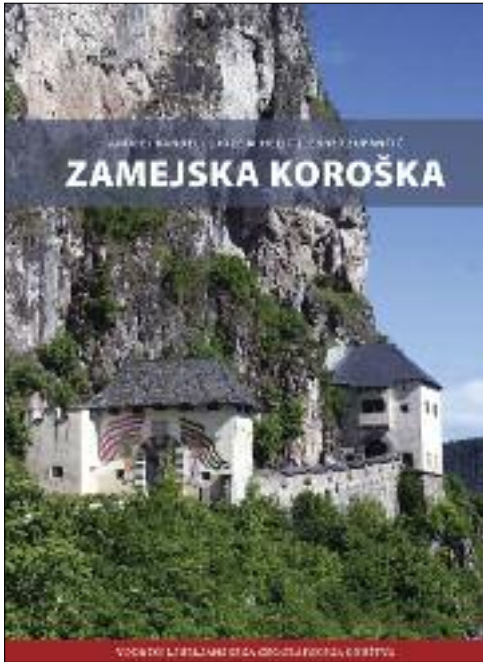
Vodniki Ljubljanskega geografskega društva

Ljubljana 2016: Ljubljansko geografsko društvo, Založba ZRC, 213 strani, ISBN 978-961-254-937-4

Ljubljansko geografsko društvo 32 let od svoje ustanovitve ohranja poslanstvo in s svojimi sodelavci izvaja vrsto dejavnosti s ciljem širjenja in popularizacije geografije med vso zainteresirano javnostjo. Izvedba ekskurzij je najstarejša društvena dejavnost, ki jo skoraj vsako leto pospremi izdaja novega vodnika. Društvo skrbno izbere vodnika, ki pripravi strokovno podkovan in prvovrsten program ter strokovno poročilo, ki služi kot podlaga knjižnemu vodniku.

Knjižni vodnik Zamejska Koroška je nastal po seriji devetih tematskih ekskurzij izvedenih med aprilom 2013 in septembrom 2015. Ekskurzije so vodili Andrej Bandelj, Jože Mihelič in Jernej Zupančič. Kot je navedeno v predgovoru, so bili njihovi avtobusi povsem zasedeni zaradi česar so ekskurzije ohranile sloves društvenih uspešnic. Posamezna poglavja, ki jih je uredil Drago Kladnik, sledijo uniformirani zasnovi, ki vsebuje uvodno poglavje z osnovnim geografskim in zgodovinskim orisom obravnavanega območja, ter podrobnejši opis posameznih lokacij, ki so bile na programu ekskurzije. Posebna odlika vodnika so izvrstne kartografske predstavitev pokrajine, ki jih je pripravila Tanja Koželj. Elementi, ki najbolj pritegnejo k branju, pa so fotografije, ki so jih v večji meri prispevali udeleženci.

Območje, ki ga obravnava vodnik, predstavlja osrednji del slovenskega zamejstva v Avstriji. Bogato besedilo, ki so ga pripravili avtorji, priča o izjemni naravni, zgodovinski in kulturni dediščini. Rdeča nit vodnika so sledovi slovenskega etničnega območja, ki se je pod pritiskom germanizacije skozi zgodovino pomikalo proti jugu.

Avstrijska Koroška izstopa po naravnih lepotah, kjer gre izpostaviti gore in jezera. Za Slovence je najbolj privlačno zimsko obdobje, ko se čez mejo pogosto podajo na eno ali večdnevno smuko. Dobra prometna dostopnost je razlog, da se Slovenci vse pogosteje tudi v poletnem času odpravijo na izlet v to regijo. Tam se lahko posvetijo številnim rekreacijskim dejavnostim ali pa si ogledajo privlačna stara mestna jedra, cerkveno dediščino in razkošne gradove.

Vodnik je izvrstni pripomoček za vse, ki iščejo priložnost za izlet v lastni režiji in si obenem nadejajo obiska manj obljudenih krajev. V knjigi so navedene priporočljive točke za postanke in možni ogledi zanimivosti. Vodnik ponuja poglobljeno spoznavanje tamkajšnjih naselij in pokrajine.

Peter Kumer

